

Munkaidő-csökkentés a könnyűipar 9 üzemében

A munkaidőcsökkentésről szóló kormányhatározat alapján a könnyűipari miniszterhelyettesek az érdekelt szakszervezetekkel, továbbá a Munkaügyi Minisztériummal és a SZOT-tal egyetértésben kilenc könnyűipari vállalatot jelöltek ki, hogy már 1968. január 1-től bevezessék a rövidített munkaidőt. A munkaidőcsökkentésre készülő üzemek többsége számottevő műszaki fejlesztési programot hajt végre még ez évben. A Május 1. Ruhagyárban is sok új célgépet és különböző félautomatákat, valamint vasalóautomatákat és gyorsvarrógépeket állítanak munkába, hogy pótolják a kieső munkaidőt.

Air France — IL—62

A párizsi Air France légitársaság a Párizs—Moszkva közötti rendszeres járat számára IL—62 típusú szovjet repülőgépet bérelt. A bérleti szerződést most írták alá Moszkvában.

Siker Európában — alkalmi munkák Szegeden

Hogyan lehet az, hogy egy nemzetközileg is ismert nevű naiv festő Szegeden hetvenegyes éves korában javúgással, alkalmi munkával keresse meg a kenyerét, miközben képeit — amelyek már régen nem az ő tulajdonában vannak — külföldi kiállításokra kéri?

Ha Süli Andrászt kérdelem, nem tud rá felelni. Közel harminc éve nem volt rajzszerszám a kezében. Algyői születésű parasztember, aki 1933-ban kezdett festeni, mégpedig olyan sikerrel, hogy munkái az 1934-ben Budapesten megrendezett Őstehetségek kiállításán kívül 1938-ban Hollandiában, 1963-ban Linzben, 1966 őszén a Pozsonyban megrendezett naiv festők nemzetközi kiállításán szerepeltek. Ez utóbbi komoly visszhangot, szép sikert hozott, itthon is fölfigyeltek rá, Moldován Domonkos az Új Írásban és a Magyar Nemzetben ír munkásságáról, a Művészet ez év márciusi számában Szabó Júlia illusztrációkkal gazdagított tanulmányban értékeli festészetét. Németh Lajos a New Hungarian Quarterly című lapban úgy említi Süli Andrászt, mint akinek munkássága az összes többi magyar parasztfestő közül a leghomogénebb és legszertikusabb.

De hát hol vannak ezek a képek, hol láthatók? A harminc éves derekán lett divat — és sajnos üzlet is — az iskolázatlan, szakmai fogásokat nem tanult parasztfestők felkutatása. Süli András képei és ő maga is egy ilyen művészettel üzletelő, a képpiac érdeklődését ügyesen kihasználó „gyűjtőnek” estek áldozatul. Az akkor több tucatnyi képet ez a férfi vitte a fővárosba, hogy aztán készítőjük se műveiről, se ellenértékükről soha többé ne halljon. Ilyen csapás egy alkotással foglalkozó ember életében sorsfordító jelentőségű lehet. Süli András esetében akkora, hogy keserű csalódottsága, kijátszottságának, kifosztottságának tudata azóta sem engedi, hogy festékhöz nyúljon. S ki tudja, fog-e még valaha?

A szegedi múzeumban

Tíz nap, amely megrengette a világot

Reed műve a Fiatalok Irodalmi Színpadán

Szilágyi Mojzes felvetele

Részlet a Fiatalok Irodalmi Színpada előadásából. Balról jobbra: Osgyányi Vilmos, Czompó Marianna, Teszary Gábor, Simon Sándor, Tóth János és Elek Mihály

Ha általában jeles prózai-irodalmi alkotásokra áll, úgy John Reed könyvére kíváltképp, hogy semmiféle színpadi adaptáció nem tudja visszaadni az eredeti mű eszmei-érzelmi-tartalmi-esztétikai gazdagságát. Egészen egyszerűen azért, mert a szerző olvasásra szánta, a szereplők-környezet-cselekmény vizuális felidézését az olvasó fantáziájára s nem a színpadi öntörvényű-korlátozott lehetőségeire bízta. John Reed krónikája tíz nap „sűritett történelem” — mely megrengette a világot —, tíz hang az oroszországi

vörös október zsúfolt eseményekkel teli kórusából, ahonnan az amerikai újságíró a tárgyilagos-objektív közelítésén át is kihallotta az idők szavát, a modern kor, haladó emberiség legfrissebb, legéleterősebb himnuszát.

Ami a feljegyzésgyűjtemény — vagy nevezhetjük riportciklus — legnagyobb varázsa, ugyanaz a hagyományos színpadszerűség legerősebb korlátja is: a sokszereplős személytelenség, az utcákhoz szuronyokhoz, rőpcédulákhoz, gyűlésekhez tapadó történelem, pillanatként változó helyszín. Szinte valamennyi mondata jelszó, vezényszó, a forradalom útjának eligazító vagy éppen bonyolító jelzőtáblája. Az oroszországi események közvetlen szem-és fül-tanúja, értő-okos krónikása lehetőség szerint mindenütt ott volt, ahol valami fontos történt, mindent lejegyzett, amit fontosnak tartott — a totális hűség szempontjából. „Mint ahogy a történetírók a párizsi kommün történetének minden apró részletét kikutatják, úgy tudni akarják majd azt is, mi történt Petrográdban 1917. novemberében, mi vezérelte a népet milyennek voltak, hogyan beszéltek, mit tettek a vezetők. Ezért írtam meg a könyvet” — mondja a szerző előszavában, ám a következő sorban nyíltan megvallja: „a küzdelemben érzelmileg nem maradtam semleges. De a nagy napok történetének elbeszélése során igyekeztem az eseményeket a lelkiismeretes riportert szemével nézni, s csak az igazat írni.” A mű legelementálisabb hatása: annak a folyamatnak kiérzése, melynek során a történelem avatja kommunista-vá, segíti a bolsevikok pártjára az amerikai újságíró. Mert amikor leírja ezen sorokat: „a Petrográdi Szovjet megbuktatta az ideiglenes kormányt... Most a feladat, megnyerni egész Oroszországot és utána —

az egész világot! Vajon követni fogja-e őket Oroszország és lerázza-e a bilincseket? És a világ többi népe? Követni fogják-e a hívást, és egyesülnek-e egy nagy vörös világ áradatban?” — az olvasóban semmi kétség: Reed, az amerikai újságíró, a közvetlen szemtanú, hisz benne.

A forradalom igazába, világtörténelmi jelentőségébe vetett mély meggyőződést menti át a könyvből Hainer Müller és Hagen Stahl színpadi változata, melyet az eredeti anyag felhasználásával Kozák Gyula szerkesztett szimbolikus dokumentum-játékká (a szövegek könyv megtalálható az MSZBT és a Népművelési Propaganda Iroda A népek hajnala című jubileumi kiadványában). S noha a darab — narrátorral közbeiktatva erősen irodalmi-színpados jelleggel — alig több a krónika sziluettjénél, mégis sikerült felvilágot tenni a korokról, az akkori orosz társadalom belső erjedéséről, abból a közegből, ahonnan a feldagadt indatak és akaratok áttörték a bomlásnak indult rezsim, s eleve bukásra ítélt ideiglenes, átmeneti állapot-kormány ellenállását.

A Móra Ferenc művelődési otthonban működő Fiatalok Irodalmi Színpada Szabó Kálmán színművész az együttes vezetője rendezésében tűzte műsorra Reed: Tíz nap, amely megrengette a világot — könyvének változatát hétfő este a Festő utcai otthonban. Az előadásból kiteszően zömmel kezdő, fiatal amatőr színjátékosok nagy elánnal fogták a műsorhoz, melynek buzgalma mögött ha különösebb tehetséget nem is, mindenesetre az ügyhöz méltó szorgalmat feltétlenül várt a nézősereg. Sajnos az előadás alatta maradt a várakozásnak, feltétlenül csupán a rendezést, s néhány szereplőt: Fekete Gizella, Czákó János, Teszary Gábor és Horváth Péter játékát lehet dicsérni.

Nikolényi István

Írók, költők, festők, szobrászok, zeneszerzők fokozott anyagi támogatása

Egységes segélynyújtás

A Képzőművészeti Alap, az Irodalmi Alap és a Zenei Alap tagjai 1968. január 1-től egységes segélyezési rendszer alapján részeseinek a társadalmi gondoskodásból, az anyagi természetű szociális juttatásokból. Erről nemrégiben kormányrendeletet adtak ki, és most — a Magyar Közlöny 79. számában — megjelent a végrehajtás mikéntjét szabályozó rendelet is.

A művelődésügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel, a munkaügyi miniszterrel, az egészségügyi miniszterrel és a SZOT-tal egyetértésben kiadott rendelkezésről az MTI munkatársa a művelődésügyi minisztériumban kért s kapott tájékoztatást. Elsősorban arról szölk az illetékesek, hogy az új intézkedés enyhíti azokat a viszonyiag

régi művészgondokat, amelyek a munkaviszonyban nem álló (megkorban elrehaladt) írók, költők, festők, szobrászok, zeneszerzők esetenkénti segélyezésében, szociális ellátásában mutatkoztak.

Tizenöt-tizenhét évvel ezelőtt (1950 és 1952 között) alakult meg a kulturális területen a Képzőművészeti Alap, az Irodalmi Alap és a Zenei Alap. A körülmények folytán mindegyik más-más segélyezési lehetőséget teremtett tagjainak. Különbségek keletkeztek a segélyre jogosító jogcímeik és a különféle összegek mértéke tekintetében egyaránt. Ugyanakkor volt egy sor olyan segélyezés (táppénz, szülési segély stb.), amelyről — a dolgozók el-

Közgazdasági kislexikonunk

Amortizációs alap

Az állóeszközök évi értékcsökkenését amortizációs kulcsokkal (normákkal) számítják. Az amortizációs kulcs az állóeszköz évi értékcsökkenésének nagysága, százalékban kifejezve. A legismertebb értékcsökkenési leírási módok a következők:

- 1 A tényleges leírás, amikor a leírás mértéke megfelel a valóságos fizikai és erkölcsi kopásnak.
- 2 A gyorsított leírás, amikor a leírás mértéke nagyobb, mint a valóságos fizikai és erkölcsi kopás. Más oldalról a leírás lehet:
  - 1 Egyenes (lineáris); ha évenként azonos értéket írnak le a gép értékéből. (Például 1000 forint értékű gépnél, tízévi élettartam mellett évente 100 forintot.)
  - 2 Csökkenő (degresszív) leírás, ha az első időszakban nagyobb a leírási kulcs, a későbbi időszakban pedig csökken (például az első évben 25, a másodikban 19, a harmadikban 14 százalék stb.).
  - 3 Vegyes leírás, ha a két módszert kombinálják. (Például tízéves élettartamú gépnél az első öt évben degresszív, a második öt évben lineáris módszert alkalmaznak.)

A szocialista gazdaságban eddig a lineáris leírási módszer volt az általános. Ez az árak nagyobb árstabilitásával magyarázható.

Az amortizáció évi részösszegei az amortizációs alapon gyűlnek össze. Az amortizációs alap döntően az állóeszközök egyszerű újratelítését szolgálja. Az amortizációs alaphoz megvalósítható az állóeszközök felújítása, vagyis eredeti kapacitásuk visszaállítása, valamint pótlása, vagyis az elhasználódott állóeszközök kicserélése.

Az amortizációs alap a társadalmi össztermék, tehát az év során létrehozott anyagi javak (anyagipari termékek) pótlási alapjának egy része. A pótlási alap a társadalmi összterméknek az a hányada, amely arra hivatott, hogy a felhasznált termelési eszközöket (munkaeszközöket és munkatárgyakat) pótolja.

Az amortizációs alap a bővített újratelítésnek is forrása lehet. Ennek oka egyrészt az, hogy az amortizációs alap képződése és az állóeszközök évi pótlása általában kisebb, mint az évi amortizáció összege. Az amortizációs alaphoz pótláson felül részben újabb (régikonstrukciójú) gépeket állíthatnak be, a régebbi gépeket korszerűsítik és új konstrukciójú gépeket állíthatnak a termelésbe, tehát bővíthetik a termelést. Az amortizációs alap termelést bővítő része annál nagyobb:

- minél nagyobb az állóeszköz-állomány évi növekedési üteme (ennek következtében ugyanis nagyobb lesz az amortizáció évi összege, amelyből nagyobb termelésbővítést lehet megvalósítani);
- minél hosszabb a gépek élettartama (ilyenkor ugyanis a gép leírt értékei hosszabb időre „szabadulnak fel”, mert később kell pótolni azt);
- minél olcsóbbak a gépek. (Így több gépet lehet ugyanis vásárolni az adott nagyságú amortizációs alaphoz.)

Az amortizációs alap tehát nem más, mint az állóeszközök értékcsökkenési leírásainak az összege, az állóeszközök értékének az a része, amely átment az új termék értékébe. Az amortizációs alap a társadalmi össztermék értékének közgazdaságilag elkülönült része. Az amortizációs alapot nagyrészt az állóeszközök pótlására (egyszerű újratelítésre), kisebb részt az állóeszközök bővítésére (bővített újratelítésre) használják fel.

Az új gazdasági mechanizmusban az amortizációs alap nagyobb része (60—70 százalék) a vállalatnál marad a vállalati fejlesztési alap elemeként. Azért a nagyobb része, hogy az önálló gazdálkodás keretében ebből megvalósítható az ún. dinamikus szinttartást. Az amortizációs alap kisebb részét (30—40 százalékát) központi elvonják. Ez forrása lesz a termelés nagyobb arányú bővítésének és a központi döntésekkel meghatározott beruházásoknak. A mezőgazdaságban Magyarországon a termelőszövetkezetek 1966 óta képeznek amortizációs alapot. 1966-ban a gépeket és a járműveket újra értékelték, s értékük alapján évi 10 százalékos amortizációt vezettek be. A következő időszakban a termelőszövetkezetekben az ültetvényekre, az ún. élő leltárra (igás- és tenyészállatok) és az épületekre is kiterjesztik az amortizációt. A termelőszövetkezetek újabban képzett amortizációs alapjukat csak beruházási célokra használhatják fel; a felhasználásról a termelőszövetkezet dönt.

Fejlődik a hűtőipar

A Hűtőipari Országos Vállalat november 15-én tartja első országos műszaki-gazdasági tanácskozását az ÉDOSZ székházában. Az esemény alkalmából kedden délután Gulyás Béla, az országos vállalat vezérigazgatója sajtótájékoztatót ismertette a tanácskozás célját, témáját.

A magyar hűtőipar nagyarányú fejlődését igazolja, hogy az első év 41 vagonos termelésével szemben idén 3 ezer 100 vagon a hűtőipar tartósított élelmiszerek mennyisége. A tervek szerint jövőre már 4 ezer 400 vagon, 1970-ben pedig 5 ezer 200 vagon mirelíte árut állítanak elő.